Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Deunyddiau enghreifftiol ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3

Trosolwg o'r canllawiau ychwanegol

Deunyddiau enghreifftiol ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3

Trosolwg o'r canllawiau ychwanegol

Cynulleidfa

Penaethiaid cynradd ac uwchradd a phenaethiaid adran ysgolion a gynhelir; cydlynwyr asesu uwchradd ac athrawon Cyfnodau Allweddol 2 a 3; cyrff llywodraethu ysgolion prif ffrwd; awdurdodau lleol; consortia rhanbarthol; cyrff cenedlaethol sydd â diddordeb mewn addysg; tiwtoriaid hyfforddiant cychwynnol athrawon; ac eraill sydd â diddordeb mewn datblygiad proffesiynol parhaus.

Trosolwg

Mae'r deunyddiau yn cynnwys enghreifftiau o waith dysgwyr gyda sylwebaeth ysgrifenedig sy'n enghreifftio'r safonau a amlinellir yn nisgrifiadau lefel y cwricwlwm cenedlaethol. Maent yn dangos sut i ddefnyddio'r disgrifiadau lefel wrth lunio barn sy'n cyd-fynd orau ar ddiwedd Cyfnodau Allweddol 2 a 3, ac yn rhoi cyfiawnhad ac esboniad dros y lefel a ddyfernir.

Camau i'w cymryd

Adolygu'r cynlluniau a'r gweithgareddau dysgu a pharatoi ar gyfer llunio barn ar ddiwedd Cyfnodau Allweddol 2 a 3.

Rhagor o wybodaeth

Dylid cyfeirio ymholiadau am y ddogfen hon i:
Is-adran Cwricwlwm
Y Gyfarwyddiaeth Addysg
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ
e-mail: asesu@llyw.cymru

Additional copies

Mae'r ddogfen hon ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru yn llyw.cymru/dysgu

Dogfennau cysylltiedig

Rhaglen Astudio ar gyfer Saesneg, Cyfnodau Allweddol 2–4 (2016); *English: Guidance for Key Stages 2 and 3* (Saesneg yn unig) (2009); *Rhaglen Astudio ar gyfer Cymraeg, Cyfnodau Allweddol 2–4* (2016); *Cymraeg: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3* (2009); *Cymraeg ail iaith yng Nghwricwlwm Cenedlaethol Cymru* (2015); *Cymraeg ail iaith: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3* (2009); *Rhaglen Astudio ar gyfer Mathemateg, Cyfnodau Allweddol 2–4* (2016); *Mathemateg: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3* (2009); *Gwyddoniaeth yng Nghwricwlwm Cenedlaethol Cymru* (2008); *Gwyddoniaeth: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3* (2009); *Sicrhau cysondeb mewn asesiad athrawon: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3* (2008); *Manteisio i'r eithaf ar asesu 7–14* (2010)

Mae'r gyfres hon yn cynnwys dogfen Lefel 4, dogfen Lefel 5 a dogfen Lefel 6 ar gyfer pob un o'r pynciau Cymraeg, Saesneg, Cymraeg ail iaith, mathemateg a gwyddoniaeth.

© Hawlfraint y Goron Hydref 2017 WG32489 ISBN digidol 978 1 78859 274 1

Cynnwys

Rhagair **3**
Cyflwyniad **4**
Adborth ymarferwyr/sicrhau ansawdd **4**
Pynciau unigol **5**
Cymraeg 5
Saesneg 5
Cymraeg ail iaith 5
Mathemateg 6
Gwyddoniaeth 6

Rhagair

Ym Mawrth 2015 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru raglen ddilysu allanol genedlaethol, yn dechrau ym Mehefin 2015, i ddiogelu asesiadau athrawon ar ddiwedd Cyfnodau Allweddol 2 a 3. O ganlyniad i'r rhaglen hon cytunwyd y byddai athrawon yn elwa ar gael deunyddiau enghreifftiol ychwanegol i helpu athrawon i asesu.

Gwnaed rhan gyntaf y gwaith hwn gan y pedwar consortia rhanbarthol ac roedd yn cynnwys paratoi proffiliau dysgwyr a sylwadau ategol gan athrawon, ar gyfer y pynciau Cymraeg, Saesneg, Cymraeg ail iaith, mathemateg a gwyddoniaeth. Mae proffil dysgwr fel arfer yn cynnwys gwaith un dysgwr ar draws gofynion y pwnc ac yn cynnig digon o dystiolaeth i alluogi penderfyniad ynghylch pa lefel sy'n cyd-fynd orau â'r safon a gynrychiolir yn y proffil. Dylai'r proffil dysgwr fod yr un mor glir â llyfr neu lyfrau'r dysgwr sy'n cynnig tystiolaeth o nodweddion lefelau a tharged(au) cyrhaeddiad perthnasol.

Roedd ail ran y rhaglen yn canolbwyntio ar ddatblygu portffolios pwnc. Mae'r rhain yn wahanol i broffil dysgwr gan eu bod yn cynnwys gwaith gan nifer o wahanol ddysgwyr, er mwyn dangos ystod a safon y gwaith a ddisgwylir ar bob lefel yn y pwnc, a nodweddion gwaith a ddisgwylir ar bob lefel.

Mae'n bosibl bod rhai ysgolion eisoes wedi datblygu eu portffolios pwnc trwy gasglu enghreifftiau o waith sy'n dangos un neu fwy o nodweddion lefel mewn pynciau penodol. Gall y portffolios pwnc a gynhyrchir yn genedlaethol gyd-fynd neu gael eu cynnwys yn rhan o bortffolios pwnc ysgolion. Gall ysgolion ddefnyddio portffolios pwnc mewn gwahanol ffyrdd a gall pob ysgol unigol ddewis eu ffurf, cynnwys a'u defnyddiau.

Cyflwyniad

Nod y portffolios pwnc hyn a gynhyrchir yn genedlaethol yw helpu ysgolion ac athrawon wrth wneud dyfarniadau asesu ar ddiwedd Cyfnodau Allweddol 2 a 3. Bydd angen i athrawon benderfynu pa ddisgrifiad lefel sy'n cyd-fynd orau â chyrhaeddiad dysgwr er mwyn gwneud barn cytbwys sy'n:

- seiliedig ar wybodaeth am y modd y mae dysgwr yn perfformio ar draws ystod o gyd-destunau
- ystyried gwahanol gryfderau a meysydd mae angen eu datblygu yng ngwaith dysgwr
- cael ei wirio yn erbyn disgrifiadau lefel cyfagos i sicrhau mai dyma'r barn sy'n cyd-fynd orau â'r dysgwr.

Diben darparu portffolios pwnc, gan roi enghreifftiau o safonau ar Lefelau 4, 5, a 6 yw hybu asesiadau dilys, dibynadwy a chyson o waith dysgwyr yng Nghyfnodau Allweddol 2 a 3 ar draws Cymru. Nid yw'r deunyddiau sy'n cael eu darparu ar gyfer bob pwnc yn union yr un fath o ran fformat, ac mae gwahaniaethau sy'n adlewyrchu gofynion rhaglen astudio'r pwnc. Hefyd, nid ydynt yn cyfieithiadau uniongyrchol. Mae'r deunyddiau'n enghreifftiau o waith dilys a gasglwyd gan gydweithwyr gwella ysgolion y consortia rhanbarthol, gan ysgolion ar draws Cymru. Cafwyd y recordiadau fideo a sain gan ysgolion ac ni fwriedir iddynt fod o safon stiwdio. Yn yr un modd, bydd enghreifftiau o waith yn cynnwys gwallau sy'n adlewyrchu'r lefel enghreifftiol a bydd rhai gwallau heb eu huwcholeuo gan athrawon os nad yw'r marcio'n canolbwyntio ar yr agwedd honno.

Mae'r deunyddiau'n cynnwys enghreifftiau o waith dysgwyr (gan gynnwys copi printiedig, sain a fideo) a sylwadau ysgrifenedig, sy'n cyfiawnhau ac yn esbonio'r lefel a ddyfarnwyd. Mae cynulleidfa'r gwaith hwn yn cynnwys athrawon sy'n gweithio gyda Chyfnodau Allweddol 2 a 3 a'r rhai sy'n gweithio o fewn ysgol i safoni a dilysu dyfarniadau.

Adborth ymarferwyr/sicrhau ansawdd

Cyflwynwyd drafftiau terfynol yr holl ddeunyddiau enghreifftiol a nodiadau ategol i gynrychiolwyr o ysgolion drwy Gymru. Roedd eu hadborth yn werthfawr iawn i gyfrannu ymhellach at y deunyddiau a chadarnhau bod yr enghreifftiau'n addas a pherthnasol.

Pynciau unigol

Cymraeg

Er hwylustod, trefnir y deunyddiau portffolio pwnc Cymraeg fesul lefel (Lefelau 4, 5 a 6) ac wedyn gan darged cyrhaeddiad o fewn pob lefel (Llafaredd, Darllen ac Ysgrifennu).

Mae'r enghreifftiau llafaredd yn cynnwys tystiolaeth clywedol neu weledol ynghyd â thrawsgrifiad o'r dystiolaeth. Mae'r enghreifftiau darllen yn cynnwys y testun darllen dan sylw yn ôl yr angen, tystiolaeth ysgrifenedig, clywedol neu weledol yn ôl yr angen ynghyd â thrawsgrifiad o'r dystiolaeth. Mae'r enghreifftiau ysgrifennu yn cynnwys tystiolaeth ysgrifenedig mewn llawysgrifen a theip. Mae sylwadau'r athrawon, lle bo'n briodol, wedi eu cynnwys ar/yn y dystiolaeth. Mae taflen sylwadau i gyd-fynd â phob enghraifft o dystiolaeth llafar, darllen neu ysgrifennu. Mae'r daflen sylwadau yn nodi'r sgiliau a asesir, yn crynhoi'r cyd-destun, yn nodi sylwadau sy'n cydnabod nodweddion y lefel a ddangosir gan y gwaith ac yn awgrymu camau nesaf.

Saesneg

Mae'r portffolio pwnc ar gyfer Saesneg wedi'i rannu'n gyntaf fesul lefel (Lefelau 4, 5 a 6) ac yna fesul targed cyrhaeddiad o fewn pob lefel (Llafaredd, Darllen ac Ysgrifennu). Mae'r portffolio pwnc yn ceisio cynnig darnau o waith enghreifftiol sy'n dangos gofynion a nodweddion pob lefel. Nid proffiliau dysgwyr ydynt gan eu bod yn cynnwys darnau o waith gan nifer o wahanol ddysgwyr unigol.

Pwrpas y portffolios pwnc Saesneg yw adlewyrchu gofynion y Rhaglen Astudio ar gyfer Saesneg newydd, lle y bo'n bosibl, gan fodloni meini prawf asesu'r disgrifiadau lefel. Mae sylwadau i gyd-fynd â phob darn o waith sy'n gosod y dasg yn ei chyd-destun, yn asesu deilliannau'r dysgwr ac yn cynnig cyfarwyddyd ynglŷn â'r camau nesaf. Mae'r tasgau llafaredd yn cael eu henghreifftio gan glipiau sain/gweledol, nodiadau ysgrifenedig gan athrawon a nodiadau gan ddysgwyr – mae gan bob un sylwadau i gyd-fynd â nhw. Yn olaf, mae'r portffolio pwnc wedi'i gynllunio hefyd i gynnig enghraifft o 'osod tasg gyfoethog', lle y bo'n briodol – tasgau sydd â'r nod o asesu dau neu fwy o dargedau cyrhaeddiad yw'r rhain.

Cymraeg ail iaith

Casglwyd deunyddiau gan nifer o wahanol ddysgwyr i ddangos nodweddion Lefelau 4, 5 a 6 mewn Cymraeg ail iaith. Cafwyd gwaith ar Lefel 4 o Gyfnod Allweddol 2 tra bod enghreifftiau o Lefelau 5 a 6 yn cynrychioli dysgwyr yng Nghyfnodau Allweddol 2 a 3.

Casglwyd nifer o dasgau ar gyfer y tri tharged cyrhaeddiad – Llafaredd, Darllen ac Ysgrifennu. Ar gyfer Llafaredd (pwysoliad o 70 y cant Cyfnod Allweddol 2 a phwysoliad o 60 y cant Cyfnod Allweddol 3), cafwyd tystiolaeth sylfaenol i gynnig enghreifftiau o dasgau unigol, pâr a/neu grŵp. Mae enghreifftiau ar gyfer darllen yn cynnwys tystiolaeth o ymateb i destunau llenyddol ac anllenyddol ac o ddarllen ar

goedd. Hefyd mae enghreifftiau o ymatebion llafar ac ysgrifenedig i ddarllen. Mae hyn yn cynrychioli integreiddio sgiliau iaith sy'n cael eu hybu drwy'r rhaglen astudio ac mae'n dangos tasgau a osodir o ansawdd da. Mae amryw o ffurfiau enghreifftiol ar gyfer ysgrifennu. Ar gyfer pob lefel cyrhaeddiad, rhoddwyd ystyriaeth i gynnwys defnyddio iaith mewn nifer o sefyllfaoedd a chyd-destunau/themâu.

Os ceir enghreifftiau o nodweddion o lefel uwch neu is, tynnwyd sylw atynt, yn arbennig os ystyriwyd yn ofalus bod y dasg yn nodweddiadol o lefel arall.

Mathemateg

Mae'r deunyddiau hyn yn cynrychioli gwaith a gasglwyd gan amryw o ddysgwyr. Mae'r portffolios mathemateg yn dangos dysgwyr yn cymhwyso sgiliau mewn ymchwiliadau a chyd-destunau bywyd go iawn, yn ogystal â thasgau byr ac ymarferion arwahanol sy'n nodweddiadol o ddysgwyr yn gweithio ar bob lefel (Lefelau 4, 5 a 6). Mae'r portffolio wedi'i drefnu'n fras fesul llinyn (Defnyddio sgiliau rhif, Defnyddio sgiliau mesur, Defnyddio sgiliau geometreg, Defnyddio sgiliau algebra a Defnyddio sgiliau data) gydag elfennau o'r llinyn Datblygu ymresymu rhifyddol wedi'i gynnwys o fewn gweithgareddau penodol. Er mwyn sicrhau cymharedd rhwng y fersiynau Cymraeg a Saesneg, mae rhai enghreifftiau wedi'u haddasu o'r gwreiddiol.

Mae angen agweddau o ymresymu rhifyddol ym mhob maes o weithgaredd mathemategol, ond mae enghreifftiau penodol i'w gweld yn y tasgau cyfoethog. Mae sylwadau ar wahân ar gyfer pob un o'r rhain oherwydd eu bod yn dangos detholiad annibynnol a chymhwyso sgiliau a strategaethau. Mae'r tasgau'n darparu tystiolaeth gadarn o ddealltwriaeth dysgwyr, mewn gweithgareddau sy'n gofyn am fwy na chymhwyster gweithredol yn unig.

Mae enghreifftiau eraill o fewn y portffolios yn darparu tystiolaeth o sgiliau arwahanol ac maent mewn cod lliw i adlewyrchu'r canlynol.

- Anodiadau mewn blychau **glas** yw'r union ddatganiadau fel y ceir yn y disgrifiad lefel.
- Mae anodiadau mewn blychau **pinc** yn nodweddiadol o ofynion y lefel ond heb eu hysgrifennu'n benodol o fewn y disgrifiad lefel.
- Mae anodiadau mewn blychau **gwyrdd** yn amlygu sgiliau a fydd yn nodweddiadol o berfformiad ar y lefel uchod, pan fyddant wedi'u datblygu'n llawn.

Gwyddoniaeth

Pan fo athrawon yn gwneud dyfarniadau crynodol mewn gwyddoniaeth, mae'r sgiliau gwyddonol yn cael eu rhannu'n 14 llinyn unigol sy'n cynnwys sgiliau cyfathrebu ac ymholiad, yn cynnwys cynllunio, datblygu a myfyrio. Cynlluniwyd y portffolio pwnc gwyddoniaeth hwn yn unol â'r safonau enghreifftiol ar gyfer pob un o'r 14 llinyn asesu gwyddoniaeth sydd ar gael yn *Llinynnau dilyniant o'r disgrifiadau lefel ar gyfer gwyddoniaeth Cyfnodau Allweddol 2 a 3* (learning.gov.wales/docs/learningwales/publications/140624-science-standards-of-progression-poster-cy.pdf).

Mae'r deunyddiau yma'n cynnwys amrywiaeth o ymchwiliadau llawn a rhannol, ochr yn ochr â sgiliau amharhaol y casglwyd tystiolaeth ohonynt, e.e. deialog rhwng dysgwr ac athro, graffiau unigol ac enghreifftiau o ganfyddiadau ymchwil dysgwyr. Wrth fynd ati i gynnig enghreifftiau o'r 14 llinyn, rydym wedi ceisio cynnwys nifer o fathau o ymholiad, e.e. prawf teg, dosbarthu ac adnabod, a defnyddio a chymhwyso modelau. Fodd bynnag, nid pwrpas y deunyddiau hyn yw cynnig enghreifftiau o bob math o ymholiad. Mae mwy o wybodaeth am fathau o ymholiad gwyddonol yn *Gwyddoniaeth: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3* (learning.gov.wales/docs/learningwales/publications/140624-science-in-the-national-curriculum-guidance-cy.pdf).

Mae'r deunyddiau hyn yn gasgliad o samplau gwaith gan wahanol ddysgwyr. Nid eu bwriad yw cyflwyno cynnydd cydlynol o waith un dysgwr. Fodd bynnag, defnyddir rhai o'r tasgau fel ffynhonnell ar gyfer gwahanol linynnau sgiliau. Mae hyn yn dangos sut y gellir defnyddio un dasg ymholiad i alluogi i athrawon ddatblygu sgiliau gwyddonol lluosog. Er ei fod yn effeithiol i addysgu sgiliau gwyddoniaeth yn arwahanol, bydd angen cyfleoedd ar ddysgwyr i ddwyn ynghyd y sgiliau hyn mewn ymchwiliadau llawn wrth iddynt weithio'n fwy annibynnol.